

EL PROBLEMA DE LA ESCRITURA EN EL CAMPO INTELECTUAL FRANCÉS (1945-1975)

MAX HIDALGO NÁCHER
maxhidalgo@ub.edu

Aquesta investigació es proposa repassar críticament la problemàtica de l'escriptura en un període històric i en un espai discursiu concret: el camp intel·lectual francès després de 1945. L'escriptura ha estat instrument revolucionari de transformació política durant els anys quaranta amb Sartre; als cinquanta i seixanta, objecte d'anàlisi científic amb Greimas i Todorov o, amb Blanchot i Bataille, inscripció en la qual centelleja l'experiència de la mort, el límit i la transgressió; i, als setanta, espai de producció pròpiament revolucionari amb *Tel quel*. Així, l'escriptura no haurà deixat de ser un dels grans problemes de la segona meitat del segle XX. A través d'ella tota una època intenta pensar-se en el procés de la seva pròpia inscripció.

La teoria literària, en tant que bloc discursiu, va sorgir en aquesta època, i no per casualitat, ja que el pensament de l'escriptura, que beu d'aquest arxipèlag heterogeni però consistent que és la literatura moderna, està a la base d'una teoria literària que, abans de convertir-se en una disciplina més del gran arbre del saber, pretengué fundar-lo o remoure'n els fonaments: sotmetre'l a crítica. Aquesta teoria literària, que avui en dia ha adquirit carta de naturalesa, sorgí íntimament lligada al problema de l'escriptura. Ara bé, què succeeix quan aquesta, en institucionalitzar-se, oblida aquesta inquietud de la qual n'extreia gran part de la seva potència? Què queda de tota aquella aventura en els nostres cossos literaris, intel·lectuals, universitaris? Què és, a dia d'avui, i què va ser en el seu moment, la *teoria*? Què ens lliga i què ens separa d'ella?

La nostra actual entesa de la crítica, la teoria i la història de la literatura –el nostre horitzó actual de qüestionaments literaris– té algunes de les seves condicions de possibilitat en les transformacions de l'acte crític, del pensament teòric i de la consistència històrica del fet literari que es donen entre els anys quaranta i setanta a França. Si la literatura ha deixat de ser un objecte evident per a nosaltres per a convertir-se en la clau d'un qüestionament general sobre el nostre món, tornar sobre aquesta història tal vegada pugui aportar nova llum als reptes que aquest plantejament suposava; així, s'obre la possibilitat de qüestionar l'actual recepció i tractament universitari, periodístic, museístic i editorial d'aquests autors, que ens arriben moltes vegades reinterpretats a través d'un pensament de la postmodernitat gestat en els campus universitaris dels Estats Units mitjançant una vulgarització i un ús poc escrupolós –i moltes vegades obertament reaccionari– dels noms propis i d'alguns conceptes o eslògans atribuïts a aquests autors. Que a les llistes de la *French Theory* puguin donar-se la mà Bourdieu i Barthes, Althusser i Blanchot o Bataille i Lévi-Strauss

hauria de suscitar la pregunta sobre com són o no són llegits aquests autors i quins usos autoritzen la disposició d'una constel·lació tan heteròclita. El seu principal tret en comú, no és el d'ésser "teòrics" francesos? I la seva funció principal, que no es fa intel·ligible fins la institucionalització acadèmica de la "teoria", no és la de legitimar simbòlicament el propi discurs?

La teoria literària ha adquirit una innegable consistència institucional que es concreta en manuals i programes universitaris. Paral·lelament, la labor acadèmica, crítica i editorial dels últims anys permet tornar a dirigir la mirada cap a aquell període i apreciar-hi d'una manera més íntima i travada el treball de pensament, les instàncies materials de producció i la circulació social dels discursos de tota una època i, d'aquesta manera, possibilita un *retorn als anys seixanta*: una lectura renovada del període que –evitant l'Escilla de la *French Theory* i la Caribdis de la *pensée 68*– interrogui la compacitat pròpia d'una època que ja no és la nostra.

Ara bé, la pregunta pel problema de l'escriptura marca una època de crisi que inaugura un espai de reflexió del qual encara en som contemporanis. Aquesta tesi torna sobre ell –i sobre l'escriptura, una paraula de la qual podia escriure Todorov el 1984 "que de tant que s'ha usat ja gairebé no té sentit"– per a ajudar-nos a entendre millor el nostre present i alguns dels límits i reptes de la nostra comprensió actual de la literatura, i contribuir així no només a una reflexió sobre el passat sinó, com volia Roland Barthes, a "la construcció de l'intel·ligible del nostre temps".